

**Інтер'єрна лялька як вид сучасної творчості у професійній підготовці
вчителя трудового навчання і технологій**

Анотація. У статті розглядаються особливості проектування та виготовлення інтер'єрних ляльок як засобу розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання і технологій при вивченні дизайну та декору інтер'єру.

Ключові слова: технологічна освіта, вчитель трудового навчання та технологій, інтер'єрна лялька, креативність, дизайн.

Abstract. The article deals with the peculiarities of designing and manufacturing interior dolls as a means of developing the creative potential of future teachers of labor education and technologies in the study of design and interior decoration.

Keywords: technology education, technology teacher, interior doll, creativity, design.

Постановка наукової проблеми. Розвиток художньої спостережливості, виховання широкої художньо-естетичної культури, гарного смаку, творчої ініціативи є надзвичайно важливим для майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Для студентів, які здобувають вищу освіту за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання і технології) навчальним планом передбачено вивчення декоративно-ужиткового мистецтва, живопису, основ дизайну, дизайну костюма і промислового дизайну, середовища тощо, де вони повинні оволодіти не тільки теоретичними знаннями, а й практичними вміннями і навичками з технологій художньої обробки матеріалів. Разом з тим, ці навички можуть використовуватися не лише в навчальних цілях, діяльність майбутнього вчителя може бути спрямована на естетичне перетворення життєвого простору особистості з використанням сучасної художньої творчості, де особливо виділяється дизайн та декор інтер'єру.

Дизайн інтер'єру покликаний не лише створювати атмосферу комфорту та краси, позитивно впливати на емоційний та фізичний стан людини, а й розвивати його творчі здібності. На сьогодні чимало осіб колекціонують різні речі, надаючи приміщенню особливих рис, а також оформлюють власне житло самотужки, займаючись вишивкою, плетінням, розписом, квілінгом, декупажем тощо. Та наш погляд упав на красу і особливість інтер'єрної ляльки, у процесі створення якої студенти можуть застосувати усі знання і вміння з художньої обробки волокнистих матеріалів.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Багато дослідників у сферах мистецтвознавства, етнографії, історії та психології звертали свою увагу на ляльку, як культурне явище. Одні науковці досліджували народні традиції та

технологію виготовлення народної ляльки (Г. Дайн, М. Дайн, І. Котова, О. Матвієнко, А. Михайлюк, О. Морозова, О. Найдєн, О. Складєнко, Л. Соколова, М. Цивін) [1; 3], інші (В. Абраменова, О. Вовчик-Блакитна, В. Мухіна, О. Смірнова) називають ляльку потужним засобом психічного розвитку дитини [2].

Науковці виокремлюють три типи сучасних традиційних народних ляльок. Серед них: автентичні традиційні вузлові ляльки, сконструйовані за образно-пластичними формами певної місцевості та авторські традиційні ляльки [4]. У школі на уроках трудового навчання багато часу виділяється виготовленню української народної ляльки-мотанки та її різновидів [5].

Мета і завдання статті – проаналізувати педагогічні можливості використання технології проектування та виготовлення інтер'єрної ляльки та знайти шляхи її впровадження у навчальний процес технологічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Майбутні учителі трудового навчання та технологій звикли працювати руками, створювати щось нове з будь-яких матеріалів. Спочатку вироби з дерева, потім металу, а згодом ми стаємо свідками талановитого витвору мистецтва з індивідуальним дизайном і застосуванням різноманітних навичок ручної вишивки, в'язання чи плетіння.

На лабораторних роботах за навчальною програмою практикуму з художньої обробки волокнистих матеріалів передбачено вивчення таких тем: технологія виконання ручних стібків, строчок та швів; декоративні ручні шви; оздоблювальні машинні шви; технологія виконання аплікацій з тканини, ниток та клею; технологія виконання швів: уперед голкою, за голку, «козлик», стебловий (2 способи), тамбурний, петельний; технологія виконання: мережки прутик, черв'ячок, подвійний прутик, стовпчик, вівсяночка, лучка, квадратикові мережки; технологія виконання хрестика: прямого, по діагоналі, по горизонталі, по вертикалі, подвійного, лиштва (пряма, коса, качалочкова), слов'їні вічка, вирізування, низь, товмацька зірка; техніка обробки країв вишитих виробів, особливості виконання вишивки стрічками; способи набору петель початкового ряду, пров'язування візерунків: панчішне плетіння, хусткова в'язка, гречка, резинка 2х2, шаховка; ажурні візерунки та їх виконання; накиди; складні джгути; обвиваючі петлі; візерунки з горбочків; в'язання дитячого одягу на прикладі пінеток та капців, в'язання рукавичок та рукавиць, в'язання шкарпеток.

Здобуті знання з художньої обробки волокнистих матеріалів студенти можуть використовувати у власних творчих проектах. Запропоновані викладачем теми можуть використовуватись як приклад для нового задуму, а студенти в свою чергу проявляють здібності, знання і навички на усіх етапах його відтворення.

Темою для створення нашого проекту ми обрали інтер'єрну ляльку. Якщо колись лялька вважалася іграшкою, то віднедавна така декоративна іграшка – символ оригінального смаку, фантазії, вираження своїх здібностей у створенні навколишнього середовища. Це тенденція останніх років, коли інтер'єри почали оформляти креативно, а декоративні, зокрема, текстильні ляльки, стали модними. Популярність текстильної іграшки викликана тим,

що вона універсальна – це і стильний предмет декору, і розвага для дітей і дорослих [6].

На початковому етапі роботи важливу роль відіграє матеріальне виконання виробу шляхом розкроювання, вирізання, вишивання, в'язання, валяння тощо. Тобто дві основні складові частини є формоутворення і текстура матеріалу, без знань про властивості і технологію обробки тканини чи інших матеріалів, без відповідних інструментів і обладнання неможливо перейти до завершальних етапів проектування. Для досягнення певних естетичних цілей, особлива увага приділяється стилю, виділення найбільш характерних рис. Практичні вміння зі складання ескізу ляльки у різних ракурсах відіграють важливу роль у подальшій роботі, потрібно детально промальовувати деталі одягу та взуття, зачіску, аксесуари та додаткові предмети, які входять у задуману композицію. Ретельне опрацювання ескізів допоможе створити різносторонній образ ляльки, уникнути помилок, які виникають у ході роботи [4].

Особливо важливим для себе ми визначили підбір натуральних матеріалів, з яких виконувалася лялька – це льон, бавовна, синтепух, які є абсолютно нешкідливими та гіпоалергенними.

На етапі планування ми проаналізували розмаїття текстильних ляльок, створених знаменитими дизайнерами, які підкорили світ своїми цікавими формами, одягом та особливим виглядом. Наприклад, створена норвезькою дизайнеркою Тоні Финангер лялька Тільда просто розбурхала світ хендмейду. Це милі лялечки з рум'яними щічками, виконані з натуральних тканин спокійних тонів, її пропорції тіла не відповідають людськими мірками, руки і ноги довгі, а голова маленька порівняно з тілом, нижня частина зазвичай повна. Сніжки (ляльки з великими ногами) від Тетяни Коннэ, відмінною особливістю яких є великі ступні, одягнені у гарні черевички, чоботи, босоніжки тощо. Ці ляльки з великими ногами вражають своєю витонченістю: шикарні вбрання з якісних матеріалів, доповнені вишивкою, мереживом, тасьмою; одягнені у чудові шапочки або з казковими зачісками з вовни, ниток муліне, атласних стрічок; на обличчі лише очі-крапочки.

Мережа Інтернет просто насичена різною цікавою інформацією щодо інтер'єрних ляльок: тут і ляльки за мотивами Сьюзен Вулкотт (маленький зріст, тоненькі ніжки, ручки з чотирма пальчиками, чорненькі прямі волосся, маленькі оченята, простенькі вбрання насичених або спокійних тонів, смугасті шкарпетки ось відмінні особливості ляльок шотландської художниці); і Тряпієнси або корейські Барбі (невеликі лялечки з витонченим статуєю у багатих пишних вбраннях, зі складною зачіскою, прикрашені сережками, намистом, ланцюжками, натуральними камінчиками. В комплекті у них завжди є певні аксесуари: віяла, парасольки, сумочки, капелюшки, квіти, кошики, м'які іграшки) тощо.

Наступний етап – створення ляльки, від виготовлення основи для ляльки (каркасу) до розпису обличчя майбутньої ляльки, де використовуються усі вміння і самостійність у вирішенні художньої довершеності.

Завершальним етапом вважаємо роботу над костюмом та аксесуарами, щоб розкрити та завершити цілісний образ. Матеріалами для створення зачіски ми використовували нитки для в'язання або штучне волосся, вважаючи їх більш доречними по стилю і гармонійності.

Рис. 1. Інтер'єрні ляльки

Висновки. Впровадження у навчальний процес професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій інтер'єрної ляльки є ефективним засобом залучення студентів до проектно-технологічної діяльності та формування їхньої професійної майстерності, розвиває творчі здібності, формує естетичний смак, удосконалює техніки ручної роботи з волокнистими матеріалами. Поетапний процес створення такої ляльки є джерелом натхнення для майбутніх педагогів, які можуть самостійно зшити, вив'язати чи вишити вироби у народних традиціях та авторських техніках із втіленням власних творчих задумів.

Список використаних джерел:

1. Дайн Г. Л. Русская тряпичная кукла : культура, традиции, технология / Г. Л. Дайн, М. Б. Дайн. – М. : Культура и традиции, 2007. – 120 с.
2. Вовчик-Блакитна О. О. Спосіб життя сім'ї як детермінанта розвитку дитини / О. О. Вовчик-Блакитна // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Психологічні науки. – 2013. – Т. 2, Вип. 10. – С. 69-73.
3. Найден О. С. Українська народна лялька : [наукове видання] / О. С. Найден. – К. : ВД «Стилос», 2007. – 240 с.
4. Палюкенієнє С. В. Авторська лялька як засіб формування професійної майстерності майбутнього вчителя мистецького профілю /

С. В. Палюкенієнє // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 5. – С. 311-317.

5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів : Трудове навчання. 5-9 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 80 с.
https://zrk.in.ua/blog/ideas_for/969